

ВІДГУК
офіційного опонента про дисертаційну роботу
Яценко Тетяни Володимирівни
„Психологічні особливості розвитку творчої уяви обдарованих дітей
старшого дошкільного віку», що представлена на здобуття наукового ступеня
кандидата психологічних наук за спеціальністю
19.00.07- педагогічна та вікова психологія

Процес модернізації дошкільної освіти вимагає нових підходів до організації виховання та навчання дітей, за яких у центрі має бути опікування умовами для саморозвитку та самовираження особистості, сприяння у побудові нею гармонійних взаємин зі світом та самою собою, витіснення різних форм насилля над індивідуальністю. Неодмінною умовою виховання активної, гармонійно розвиненої, благополучної особистості, здатної до самопокладання відповідальності, є розвиток її здібностей.

Про визнання цієї проблеми на державному рівні засвідчують прийняті державні документи – Закони України „Про освіту” „Про дошкільну освіту”, Державна національна програма „Освіта” (Україна ХХІ століття), Національна доктрина розвитку освіти у ХХІ ст., Базовий компонент дошкільної освіти, де визначаються пріоритетні напрями розвитку освіти, і зокрема, наголошується на необхідності пошуку оптимальних шляхів особистісного розвитку дошкільників, втім числі, посилення уваги до розвитку дитячої обдарованості.

Незважаючи на значний накопичений досвід у світовій психології та педагогіці в питаннях обдарованості дітей та роботі з ними, до цього часу немає однозначності в трактуванні низки питань, зокрема, щодо способів вияву ранньої обдарованості, її детермінант та способів підтримки і розвою. З цих позицій дисертаційна робота Яценко Тетяни Володимирівни, що присвячена проблемі розвитку творчої уяви обдарованих дітей старшого дошкільного віку, є актуальною і такою, що повною мірою відповідає вимогам сьогодення.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків; всі складові логічно пов'язані і підпорядковані реалізації основних завдань наукового пошуку. В центрі уваги об'єкт дослідження – процес створення

образів уяви у обдарованих дошкільників; предмет знаходиться у межах об'єкту і полягає у дослідженні чинників розвитку творчої уяви у дітей обдарованих дітей старшого дошкільного віку. Завдання дисертаційної роботи розкривають траєкторію дослідження, конкретизують мету дослідження, знаходять відображення у змісті та висновках.

Науковою новизною роботи є положення, які знайшли не знайшли достатнього висвітлення у психолого-педагогічній науці, зокрема, критерії та показники виявлення обдарованих дошкільників, система чинників, що сприяють розвитку творчої уяви обдарованих дошкільників, модель комплексної програми розвитку творчої уяви обдарованих, програма психолого-педагогічної освіти батьків і вихователів щодо виховання обдарованих дошкільників. Зміст та обґрунтування вказаних положень прослідковується у змісті дисертації та автореферату, основних висновках роботи. Стиль викладу наукових положень, результатів емпіричного дослідження, висновків і рекомендацій доступний для сприйняття.

Автор детально зупиняється на теоретичних засадах дослідження проблеми розвитку творчої уяви в обдарованих дошкільників, відвівши для цього місце у вступі та першому розділі. Розкриваються основні напрямки дослідження проблеми обдарованості; описуються психологічні особливості життєдіяльності обдарованих дошкільників; визначається структура обдарованості в дошкільному віці; доводиться необхідність застосування комплексної програми розвитку творчої уяви обдарованих дітей. Авторська позиція ґрунтується на твердженні, що обдарованість – це системна якість психіки, що визначає можливість досягнення людиною найвищих результатів, порівняно з іншими людьми. Дитяча обдарованість має свої специфічні особливості, вимагає комплексного оцінювання. Важливо, що автор при цьому звертає увагу на етичний аспект проблеми розвитку обдарованості у дітей, застерігаючи від надмірного захоплення та завищених амбіцій, які можуть зашкодити гармонійному розвитку особистості дитини.

Здобувачка представила широку панораму досліджень із проблеми обдарованості взагалі і в дошкільному віці зокрема. Нею зроблено цільовий аналіз

літературних джерел з проблеми розвитку обдарованості; показано протилежні, а подекуди і взаємно виключаючі позиції різних авторів; презентовано екскурс в історію вивчення проблеми дитячої обдарованості та уяви. Показано взаємозв'язок між обдарованістю, творчістю та уявою дитини; наголошено на необхідності об'єднання зусиль педагогів та батьків для підготовки індивідуалізованих освітніх програм.

Другий розділ „Емпіричне дослідження розвитку творчої уяви в обдарованих дітей старшого дошкільного віку” присвячено розкриттю психодіагностичного інструментарію вивчення творчої уяви старших дошкільників та аналізу одержаних результатів, вивченню стану роботи з обдарованими дошкільниками в умовах дошкільних закладів. Автор детально зупиняється на організації та методиці дослідження особливостей творчої уяви в обдарованих дошкільників, подає критерії та окремі фрагменти методик. Наслідком констатувального експерименту є змістовний і різноплановий емпіричний матеріал, який висвітлює складність і суперечливість феномену, зокрема, щодо прояву ознак обдарованості у дітей старшого дошкільного віку, специфіки творчої уяви старших дошкільників та їхніх обдарованих однолітків. Автор робить висновок про розвиток обдарованості у дошкільників та переважання серед обдарованих дітей таких, що мають вищі показники уяви, порівняно із однолітками.

У третьому розділі „Створення та впровадження у практику дослідно-експериментальної програми розвитку уяви у обдарованих дошкільників» представлено зміст і структуру розробленої і апробованої комплексної програми розвитку творчої уяви обдарованих дошкільників та описано результати контрольного експерименту. Матеріали дисертації містять конкретні шляхи, методи, прийоми організації начально-виховного процесу, зокрема, значне місце у роботі відведено опису методів та прийомів, що застосовуються на заняттях з обдарованими дітьми, серед них такі, як «метод оживлення літер», вправи на домальовування та вправи на «дороблення», прийоми створення історії та ін. Автор детально описує педагогічну технологію тематичного навчання, застосування

методу проектів та методу пісочної гри; особливе місце відводиться просвітницькій роботі з батьками та педагогами.

Зміст матеріалів кожного з трьох розділів і підрозділів відображує загальний авторський задум і має відповідну назву. Одержані дані проаналізовано кількісно та якісно коректно, зроблено їх статистичну обробку, що знайшло відображення у 11 таблицях, 13 рисунках та гістограмах.

Різнобічний теоретичний аналіз проблеми, уміле експериментування, повага до емпіричних даних, коректна їх математична обробка, орієнтація на практичне впровадження наукових даних засвідчують належну професійну підготовленість Т.В. Яценко як дослідниці, її спроможність виробляти узагальнення, висновки, що є значущими для педагогічної та вікової психології.

Загалом дисертаційна робота Яценко Тетяни Володимирівни заслуговує на позитивну оцінку як з боку її змістовності, так і форми подання та оформлення матеріалів. Проте вона не позбавлена окремих недоліків. До них, зокрема, слід віднести такі:

1. автор досліджує психологічні особливості розвитку творчої уяви обдарованих дітей дошкільного віку, які відвідують дошкільні навчальні заклади. Втім не секрет, що умови суспільної дошкільної освіти часто визнаються несприятливими для розвитку обдарованості та творчої уяви у дітей. Вважаємо, що робота значно збагатилася б емпіричними фактами, якби до експерименту були залучені діти, що не відвідують дошкільні навчальні заклади.
2. У роботі помічені неточності у формулюваннях, наприклад, у темі говориться про особливості розвитку творчої уяви в обдарованих дошкільників, у предметі ж – мова йде лише про окрему складову – чинники, а ось у завданнях знову мова йде про вивчення особливостей прояву творчої уяви. Серед названих завдань дослідження відсутнє таке, що вимагало б вивчення стану організації роботи з обдарованими дітьми, втім один з підрозділів (2.2) присвячений саме цьому питанню.

3. У результаті констатувального експерименту було встановлено різні рівні розвитку обдарованості та особливостей уяви у дітей, втім якісна характеристика подана досить загально, схематично. Доречно було б подати розгорнуту якісну характеристику обдарованості та творчої уяви. Вважаємо, що специфіка феномену вимагає розмови і про індивідуальні варіанти розвитку творчої уяви у обдарованих дошкільників, які можна було б встановити за результатами емпіричного дослідження.
4. У дисертаційному дослідженні спостерігається певна незбалансованість окремих складових на користь теоретичного матеріалу. Робота виграла б, якби теоретичний матеріал подавався конкретніше і стисліше в презентаційному стилі, а ось результати емпіричного дослідження заслуговують на більшу увагу і детальніший опис.
5. У роботі є стилістичні помилки, не завжди дотримано наукового стилю, робота обтяжена дублюванням таблиць гістограмами.

Висловлені зауваження не мають принципового характеру і не знижують наукової цінності та загальної позитивної оцінки представленої дисертаційної роботи. Дисертація Яценко Тетяни Володимирівни є завершеним, самостійним, оригінальним дослідженням, її матеріали можуть бути використані в теорії вікової та педагогічної психології, при укладанні програм виховання та навчання для дітей, при розробці науково-методичних і навчальних посібників та у практиці дошкільної освіти.

Автореферат та 20 публікацій автора повно відображують основний зміст дисертаційної роботи. Звертає на себе увагу досить широка географія апробації та впровадження результатів дисертаційного дослідження, зокрема, це низка міжнародних, всеукраїнських науково-практичних та наукових конференцій; упровадження результатів дослідження у дошкільних навчальних закладах різних регіонів України, педагогічному училищі та педагогічному університеті.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації. Стиль викладу матеріалів

досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій доступний для їх сприйняття.

Вважаємо дисертаційну роботу Яценко Тетяни Володимирівни „Психологічні особливості розвитку творчої уяви обдарованих дітей старшого дошкільного віку» завершеною працею, в якій отримані нові, науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати, що в сукупності є суттєвими доробком для розвитку педагогічної та вікової психології.

Рецензована робота відповідає вимогам пунктів 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567, а її автор Яценко Тетяна Володимирівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент,

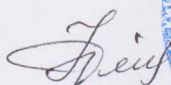
доцент кафедри методики та психології

дошкільної і початкової освіти

Інституту післядипломної педагогічної освіти

Київського університету

імені Бориса Грінченка

Наталія Дятленко

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02136554 ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС <i>Дятленко</i> ВАСВІДЧУЮ (ПІБ) <i>Наталія Дятленко</i> (підпис) <i>Наталія Дятленко</i>
